

Ajalehes Olevik 1905 ilmunud Abhaasia Estonia asunduse endise kooliõpetaja Johan Pihlaka kriitika Peeter Friedrich Kõivu artikli „Kirjad Kaukaasiast” aadressil. Taga-Kaukaasia: Abhaasia: Suhhumi piirkond. Märkused: malaaria ei vii enneaeagu hauda, kopsupõletik on selles piirkonnas ainus kardetav haigus. Täpsustused malaaria kohta. Okaspuumetsade puudumine selles piirkonnas. Hea kliima Suhhumis. Piirkonna puudused: röövlitest pärisrahvad. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Olevik (nr. 81), 25. oktoober 1905, lk. 1288–1289

Suhum-Kaleest. Õienduseks. „Ol.” 64. nr. algas hr. P. Fr. Kõivi kirjeldus „Kirjad Kaukaasiast,” kus see osa, mis Taga-Kaukaasia, nimelt Suhumi kohta käib, siinsete eestlaste seas suurt imestust sünnitas. Imestatakse, kuidas hr. K. kui haritud mees kuulujutu järele nõnda kirjutada võib. Iga isiku jutust võib ju kohe tema arusaamise ja teadmise järke tunda ja iga juttu selle järele mitte tõeks pidada. Minul isiklikult pole hr. K. vastu midagi — ma auustan teda tema kirjatööde pärast ammugi, aga täh. kirjeldust pean küll, ilma isikut puutumata, pisut õiendama, mis ka teised tungiwalt nõuawad, sest et ta osalt suur liialdus, osalt koguni pea peale pööratud on.

Mis külmatõbe kohta öeldud, on suurelt jaolt üksi esimeste asumise-aastate kohta õige, kus maa weel harimata ja mädanikku palju oli. „Enneaega hauda” ei wii külmtõbi üht hingegi, kui — muud haigust lisaks ei tule, näituseks kopsupõletikku, mis siin ainuke kardetaw haigus on. Külmtõbi waewab ainult, kuid *Chinin muriaticum* on kindel rohi ta vastu.*) Ilma rohuta ta küll „eluilmaski ei lahku.” Esiotsa maksis chinini solotnik 1 r. — 1 r. 40 k. (nüüd 20—25 kop.), ja et paljudel jõudu polnud seda osa, siis waewas ta ka rohkem. Nüüd on asi ammu teine.

„Kellele külmtõbi külge hakkab, sellest ei lahku ta enam eluilmaski ära,” kui ta ka ilma otsa läheks jne., on koguni põhjusega ütetus. Esiteks ei jää siin külmasttõbest ükski puutumata, teiseks meie seda haiguseks ei peagi. Ma elasin 6 aastat Wolga kaldal, kus täh. tõbi tõesti raske oli: esiteks raputas kole külm, kas wõi „hinge” seest wälja; selle järele hakkas palawik peawaluga ja tegi nõrgaks, et liigutadagi ei jaksanud. Siin tuleb ta kergesti; ühele kuu wõi kahe, teisele hulga aastate järele: tunneb ainult, et kõik asjad just korras ei ole: söök ei maitse, oled pisut nagu uimane. Wõtad kohe rohtu ja — läinud ongi. Kolmandaks lahku ta neis paigus, kus külmatõbe ei ole, igaltühelt, kes aga rohtu tarwitab, jälle ära. — Mitte külmatõbe pärast ei puudu siin neiud, mis lihtsalt luule on, waid et mehed — neid naisteks kosiwad! On ju algusest saadik siia palju poissmehi sisse rännanud ja rändab weelgi. Neiud rändawad harukorral.

* Meile näitab usk selle rohu sisse suurem olewat, kui ta seda wäärt on. Ol. t.

Nagu igalpool, nii juhtub ka siin mõni üksik haiguse peale palju kulutama; et aga keegi külmatõbe pärast „sadade rublade wiisi” oleks kulutanud, on kuulmata liialdus. Unts chinini (8 sol.) maksab 150 k. Läbisegamini kulub inimesel aastas $\frac{1}{2}$ —1 unts ära; mõnel üksikul võib, kõigekõrgemal määral arwatud, kuni 2 untsi, suurtel perekondadel kuni [...] untsi aastas ära kuluda, mis ikkagi kõigest 9 rbl. a. kohta teeb. Kuid iga aasta ei tarwita ükski niipalju, seda tuleb harwa ette.

Siinsed lehtpuu-metsad on küll niisugused, kust paiguti ilma kirweta läbi ei pease, aga okaspuu-metsi inimeste elukohtade läheduses Taga-Kaukaasias ei olegi. Okaspuumetsad kaswawad üksi kõrgel mägedes, kus kliima põhjamaa laadi on, — ja seal on mets niisama harw, alt puhas ja lage, nagu kodumaalgi.

Ümberringi hiigla mägedest ja ühest küljest merest piiratud, on Suhumi kliima niiwäga ühetasane ja terwisele — peale tühise külmatõbe — nii hea kui sarnast waewalt „Taadi taewa all” leida võib. Talwe pole peaaegu olemaski ehk on ainult mõni päew õhuke kord lund maas. Mõnel iseäranis külmal hommikul näitab graadiklaas 2—4° alla 0, aga ka kõige külmemal päewal on ikka mõni graad sooja. Suwe suurem soojus juuli- ja aug.-kuul on 25—28° R. Selle 18 aasta kohta, mis Suhumis elan, tõusis soojus üksainus kord wilus 33° R. „Sauna leilist” pole siis juttugi. Hea kliima mõjul on siin mitmetki kurnajad haigused, mis mujal juba noores eas mitte üksi „surmawarjudeks” waid hulgana surmasaagiks teewad, pea tundmatad. Näituseks tiisikusesse ei jää siin keegi. Raskelt tiisikust põdejatel on siin palju kergem ja kerged haiged paranewad siin äragi. Niisama pole siin silmahaigust, rõugeid jmm.

Muidugi on ka siin oma puudused olemas. Peawiga on see, et pärisrahwas weel koguni toores ja harimata on. Rööwimine ja wargus on neil auuasi. Kodumaa wargad on siinsete kõrwal wiletsad õpipoisid. Sa wõid hobused raudkammitssasse wõi kindlamasse talli panna ja ise püssiga juures wahti pidada, aga kaukaaslane oskab nad siiski ära warastada. Raha on ta hing; ta rööwib sind ka 10 kop. pärast. Nüüd wiimasel ajal on rööwitööd otse uskumatad ja hirmsad, aga ma ei pane nüüdse peale rõhku, waid räägin üleüldiselt, nagu enne sõda oli. Muidugi on nad endi würstide rõhumise all niisuguseks jäänud. Ta oskab, kui tõisite ei saa, küll alandust näidata, aga seadlusi ja uuendusi tõrkumatalt wastu wõtta ei tule talle uneski pähe. Wiimaseks abinõuiks jääb tal weel altkäe „pistmine”. Seda katsub suurem rööwel ja auus mees ühtlasi, et aga — oma tahtmist saada. Walitsus on nendega päris hädas; ei suuda wõi ei tahagi neid seadusetäitmisele sundida.

Nagu näha, lähewad meie mõtted hr. Kõiwuga koguni lahku.

Auustusega

Joh. Pihlakas.